

Ю. М. НІКОЛЬЧЕНКО

Про роботу рятувальної археологічної експедиції на Ровенщині

Територія Ровенщини багата на археологічні пам'ятки всіх стародавніх епох, від доби пізнього палеоліту і до епохи давньої Русі. За останні роки майже в усіх районах області виявлено понад 200 нових об'єктів. Планомірні археологічні дослідження проводять на цій території Ровенська археологічна експедиція ІСН, керована І. К. Свешниковим. З 1971 р. почала працювати постійно діюча експедиція Ровенського краєзнавчого музею. З ініціативи музею та бюро секції археології Ровенської обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури в області створено рятувальну археологічну експедицію з трьох чоловік з метою обстеження і дослідження пам'яток, яким загрожувало руйнування або нове знищення.

Крім польових досліджень, проводиться велика роз'яснювальна робота серед населення, спрямована на збереження і вивчення старожитностей краю — свідків давнини. В Ровно видано великим тиражем ілюстрований плакат «Зберігати і охороняти археологічні пам'ятки — почесний обов'язок трудящих області». В сільради області надіслано інструктивний лист, в якому зібрані основні законоположення про охорону стародавніх пам'яток органами Радянської влади на місцях. Встановлюються охоронні знаки на об'єктах. Дуже корисними виявилися зустрічі з краєзнавцями та викладачами історії сільських шкіл на проведених районними відділами освіти семінарах і конференціях. Під час прочитаних на них лекцій демонструються фотографії городищ, поселень, курганів, окремі знаряддя праці з кременю, бронзи, заліза, гончарні вироби. Такі лекції і бесіди знаходять відгук серед населення. Ми вже маємо багато прикладів, коли в Краєзнавчий музей надходили листи про випадкові археологічні знахідки в слях області. Подібні матеріали передаються прямо в музей.

Широка популяризація археологічних пам'яток неможлива без допомоги місцевої преси і радіо. З серпня 1971 по травень 1972 р. ровенська обласна газета «Червоний прапор» надрукувала сім великих науково-популярних статей з питань археології. Регулярними стали бесіди про стародавню історію нашого краю на сторінках радіо-журналу «Пам'ятники Ровенщини».

В квітні 1971 р. викладач історії Торговицької середньої школи Млинівського району М. Ф. Тимошенко повідомив Ровенський краєзнавчий музей про знайдену учнями школи велику кількість срібних речей певідомого походження. Як встановила рятувальна експедиція, це скарб давньоруських срібних жіпочих прикрас X—XII ст. і монетних гривень новгородського типу XI ст., виявлений на території давньоруського городища. Невелика частина городища була досліджена в червні 1971 р. археологічною експедицією Ровенського краєзнавчого музею. На місці дитища простежено житло, господарську яму, вироби з заліза, велику кількість керамічного матеріалу IX—XIII ст.

У серпні 1971 р. працівник редакції обласної газети «Червоний прапор» Е. І. Шморгул передав у Краєзнавчий музей бронзовий кельт* з напівкруглим лезом шириною 4 см, рівними боками з загостреними реберцями в місцях стику двох половинок ливарної форми. Робоча частина доходить майже до середини кельта. Втулка, діаметром 2,5×3 см, палівоваляна, з незначно загостреними боками, орнаментована трьома парно з'єднаними реберцями, розміщеними під кутом до середньої вертикальної оскулости. Під край втулки заходить дугасте вушко, округле в перерізі. Довжина кельта 12 см (рис. 1).

Аналогічні вироби IX—VIII ст. до н. е. культури фракійського гальштату виявлено в двох бронзових скарбах з Івано-Франківської області¹ та серед матеріалів пам'яток доби пізньої бронзи Закарпаття².

Під час обстеження території, де було знайдено кельт, ми натрапили на досі невідоме поселення доби бронзи стжижовської культури. Тут зібрано ліпну кераміку

* Знайдено під час земляних робіт в с. Іскра Ровенської області.

¹ І. К. Свешников. Два бронзові скарби з Станіславської області.— МДАПВ, вип. 3. К., 1961, стор. 52—58.

² Археологія Української РСР, т. I. К., 1971, стор. 378.

з домішкою піску та шамоту в глині. Окремі фрагменти орнаментовані відбитком шнура. Кераміка добре випалена, на її поверхні збереглися сліди обтирання травою або соломомою. Серед знарядь праці найвні фрагменти крем'яних виробів — серпа і вістря списа трикутної форми з невеликим симетричним черешком (рис. 2; 3). Вістря досить тонке, його поверхня ретушована з обох боків. Матеріали, зібрані на поселенні в с. Іск-

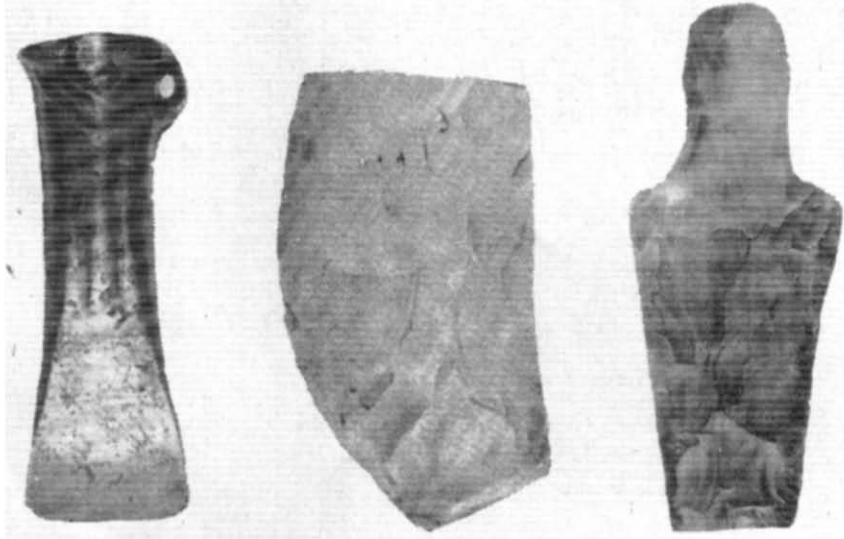

Рис. 1. Бронзовий кельт культури фракійського гальштату з с. Іскра Ровенського району.

Рис. 2. Уламок крем'яного серпа з поселення стжижовської культури в с. Іскра.

Рис. 3. Уламок крем'яного вістря списа з поселення стжижовської культури в с. Іскра.

ра, дуже характерні для речових комплексів різних пам'яток культури шнурової кераміки Прикарпаття і Волині³.

Рятувальна археологічна експедиція планує розпочати дослідження давньоруського літописного міста Дорогобужа, розташованого в однойменному селі Гоцацького району. Розкопки в Дорогобужі намічено провести протягом чотирьох років.

Ю. М. НИКОЛЬЧЕНКО

О работе спасательной археологической экспедиции на Ровенщине

Резюме

Для максимального обеспечения охраны археологических памятников в Ровенской области создана спасательная археологическая экспедиция. Основной целью ее является оперативное исследование объектов, над которыми нависла угроза разрушения.

Большое внимание уделяется разъяснительной работе среди населения области в вопросах охраны и изучения древних памятников. Благодаря тесным контактам с преподавателями сельских школ Ровенский краеведческий музей постоянно пополняется новыми археологическими материалами. К их числу принадлежит клад древнерусских серебряных предметов, найденный в с. Торговица Млыновского района, бронзовый кельт культуры фракийского гальштата из с. Искра Ровенского района. Спасательная археологическая экспедиция, исследуя эти местонахождения, открыла ряд новых памятников — древнерусское городище в с. Торговица, поселение стжижовской культуры в с. Искра.

³ І. К. Свешников. Пам'ятки культур шнурової кераміки в басейні р. Устя.— МДАПВ, вип. 4, К., 1962; Ю. М. Захарук. Нове джерело до вивчення культур шнурової кераміки на Волині.— МДАПВ, вип. 3, К., 1961; Археологія Української РСР, т. I, стор. 297—301.